

Laura Koivusalo

ILOA JA ELOA SOITTOON

Musiikillisen ilmaisutaidon ja terveen musiikkisuhteen kehittyminen

ILOA JA ELOA SOITTOON

Musiikillisen ilmaisutaidon ja terveen musiikkisuhteen kehittyminen

Laura Koivusalo
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, Musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Laura Koivusalo

Opinnäytetyön nimi: Iloa ja eloa soittoon: Musiikillisen ilmaisutaidon ja terveen musiikkisuhteen kehittyminen

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2021

Sivumäärä: 39

Tämän opinnäytetyön aiheena on terveen musiikkisuhteen ja musiikillisen itseilmaisutaidon kehittyminen lasten ja nuorten soitonopiskelussa. Opinnäytetyössä tarkastellaan musiikkia osana kokonaisvaltaista hyvinvointia, erilaisia musiikin opetuskulttuureja, oppimiskäsityksiä ja sitä, miten oppilaitoksissa vallitseva arvomaailma vaikuttaa opiskelijoiden asenteisiin, minäkäsitykseen ja musiikkiharrastuksen mielekkyyteen. Tavoitteena on esitellä aineiston pohjalta ajatuksia kestävästä musiikkisuhteen ja musiikillisen itseilmaisutaidon synnystä ja musiikkiharrastuksen säilymistä edellytyksistä. Tutkielman keskiössä ovat soittoharrastuksen taustalla oleva arvopohja ja musiikin merkitys.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella musiikkiharrastuksella voi olla kauaskantoisia vaikutuksia ihmisen kasvuun ja kehitykselle. Taide ja luovuus vaikuttavat kokonaisvaltaisesti sekä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen että henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin monin eri tavoin. Parhaimmillaan musiikkitoiminta myös tuo ihmisiä yhteen, luo yhteisöjä, lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kerryttää sosiaalista pääomaa. Aineistosta selviää, että kodin ja yhteisön tuki ja kannustus, oppilaitoksen positiivinen ilmapiiri, sisäinen motivaatio ja usko omaan kykyihin ovat avainasemassa innostuneen ja motivoituneen harrastuneisuuden viriämisessä. Pakotteettomasta harrastamisesta ja rakkaudesta musiikkiin syntyvä sisäinen palo on vahvin harrastusta eteenpäin vievä voima.

Asiasanat: musiikin merkitys, musiikkisuhte, itseilmaisus, musikaalisuus, musiikkikasvatus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue

Author: Laura Koivusalo

Title of thesis: Music Sparks Joy: Development of Musical Expression Skills and Healthy Relationship with Music

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2021

Number of pages: 39

The topic of this thesis is the development of musical expression skills and a healthy relationship with music in learning to play an instrument. The thesis examines music as a part of holistic well-being and the focus is on different music teaching cultures, learning perceptions and how values in educational institutions affects students' attitudes, self-perception, and the meaningfulness of one's hobby. This study aims to present thoughts about the emergency of a good musical relationship and self-expression, and the preconditions for a long-lasting musical hobby. At the root of the discussion is the meaning of music.

Based on a literature review, a musical hobby can have far-reaching effects on personal growth and spiritual development. Art and creativity have impacts on both physical and mental health as well as social well-being in many ways. At its best, music also brings people together, creates communities and increases a sense of belonging and social capital. Sources show that support and encouragement from home and community, positive atmosphere of the institution, internal motivation, and the belief in one's own abilities play key roles in stimulating an enthusiastic and rewarding hobby. The inner fire that comes from unforced practicing habits and love of music is the strongest thriving force behind the hobby.

Keywords: the meaning of music, musical relationship, musical self-expression, musicality, music education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MUSIIKIN MERKITYS	8
2.1	Soiton ilo ja musiikista nauttiminen.....	8
2.2	Musiikki osana kokonaisvaltaista hyvinvointia	9
2.3	Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus musiikissa	11
3	MUSIIKKI ITSEILMAISUN VÄLINEENÄ	14
3.1	Musiikin ilmaisuvoima.....	14
3.2	Musikaalisuus ja musiikillisuus	16
3.3	Esiintyminen	17
4	TERVE HARRASTUNEISUUS	19
4.1	Sisäinen motivaatio musiikiharrastuksen virittäjänä.....	19
4.2	Kodin ja yhteisön tuki	20
4.3	Kannustava ympäristö ja opetuskulttuuri	21
5	MUSIIKIN HARRASTUSMAHDOLLISUUKSIA.....	25
5.1	Musiikkiluokat	25
5.2	Musiikkiopistot ja konservatoriot.....	26
5.3	Vapaan sivistystyön oppilaitokset.....	26
5.4	Yksityinen musiikinopetus	27
5.5	Musiikkioppilaitosjärjestelmän monet kasvot	27
6	POHDINTA	31
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Ennen kaikkea soittaminen on arjen yläpuolelle kohottautumista niin muusikolle itselleen kuin hänen lähipiirilleen. Ihan jokaiselle tulisi mahdollistaa musiikin harrastaminen osana arjen toimintoja, siinä missä kaupassa käynti ja apteekissa asiointikin. Kaustisen osuuskaupan seinään on 1960-luvulla suurin kirjaimin kirjoitettu: RAUTA, MAATALOUS JA MUSIIKKI, ja kaupan hyllyllä notkuivat tuolloin sulassa sovussa kirveet ja viulut – maatalousyhteisön arjen luonnehdintaa kuvaten. (Järvelä 2014, 14, 31.)

Olen kotoisin Kaustiselta, viulunsoitoperinteestään tunnetulta pelimannipitäjältä. ”Kansanmusiikin kehdoissa” sain onnekseni kasvaa musiikin ympäröimänä ja antaa virran viedä musiikin pariin niin luonnollisella ja terveellä tavalla, kun voi toivoa. Ennen kuin aloitin klassisen viulunsoiton tavoitteellisemman opiskelun ja musiikin ammattiopinnot, en oikeastaan edes tajunnut, ettei kaikkialla ole samanlaista kulttuuria. Pelimanniperinne oli niin tuttua ja normaalia, kun siihen oli kasvanut aivan pienestä pitäen. Kohdattuani ensimmäiset tutkintolautakunnat, pääsykokeet ja uudenlaiset esiintymistilanteet ja opittuani enemmän vallitsevista musiikkikoulutusikänteistä ja opetuskulttuureista ymmärsin kuitenkin, että niinkin valloittavan ihana asia kuin musiikin harrastaminen voi olla osin mutkikasta sekin.

Vähitellen opin jännittämään, kohtasin kilpailua opiskelijoiden keskuudessa ja läpikävin niin omia kuin soittokavereidenkin huonommuuden tunteita ja motivaatio-ongelmia. Opettajaurani ensimmäiset oppilaat tulivat tunneille itkien konservatorion pääsykokeiden jälkeen. Erään oppilaan äidin hakukirjeessä luki, että tyttö haluaa lopettaa, mutta tulemmeko kokeilemaan saisiko hänelle ”palautettua soiton ilon.” Toinen oppilaani on taas aloittanut harrastamisen uudelleen lähes 50 vuoden musiikkisuhde-traumoista johtuneen soittotaun jälkeen.

Tänä päivänä suomalaisessa musiikkikasvatus- ja musiikkikoulutusjärjestelmässä eletään rajujen muutosten aikaa. Musiikkiopistot uudistuvat kovaa vauhtia ja järjestelmä muuttuu entistä moninaisemmaksi, ja samalla formaalin musiikkikasvatuksen rinnalle syntyy uusia, perinteisestä poikkeavia musiikkikoulutusmuotoja. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma uudistettiin radikaalisti vuonna 2002 ja jälleen vuonna 2017 vastaamaan paremmin nykyajan oppimiskäsitystä, uudistuneita oppimistavoitteita ja oppilaslähtöistä ajattelutapaa.

Ihmisellä on luontainen tarve luovuuteen ja taidekokemuksiin (Huhtinen-Hildén 2015, 109). Musiikkikasvatuksen päätavoitteena on hyvän musiikkisuhteen rakentuminen, joka muotoutuu oman tekemisen, soittamisen ja laulamisen, tietojen ja taitojen karttumisen kautta. Onnistumisen kokemukset motivoivat ja kannustavat omien taitojen kehittämiseen ja omaehtoiseen, elinikäiseen musiikin harrastamiseen. ”Parhaimmillaan musiikkikasvatus yhdistää tavoitteellisen opiskelun ja tasapainoisen, itseensä luottavan persoonallisuuden kehittymisen.” Rakkaudesta musiikkiin ja pakotteettomasta harrastamisesta syntyvä sisäinen motivaatio on vahvin harrastusta eteenpäin vievä voima. Keskeistä on musiikkioppilaitosten henkinen ilmapiiri ja niissä vallitsevat arvot. (Opetushallitus 2021b.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät oppilaan musiikkikasvatuksessa ovat avainasemassa hyvää musiikkisuhdetta ja tervettä harrastuneisuutta tavoiteltaessa. Opinnäytetyössäni tarkastelen muun muassa eri oppilaitosten opetussuunnitelmia, opetusfilosofiaa ja opetusmetodeja käsitteleviä artikkeleita sekä erilaisia musiikkiharrastuneisuuteen liittyviä tutkimuksia. Tavoitteenani on vertailla erilaisia opetuskulttuureja ja oppimiskäsityksiä ja tutkia sitä, miten oppilaitoksissa vallitseva arvomaailma vaikuttaa opiskelijoiden asenteisiin, musiikkisuhteeseen ja musiikkiharrastuksen mielekkyyteen. Tutkielman keskiössä ovat soittoharrastuksen taustalla oleva arvopohja ja musiikin merkitys.

2 MUSIIKIN MERKITYS

2.1 Soiton ilo ja musiikista nauttiminen

Musiikkia tulvii korviimme radiosta ja televisiosta, tavarataloissa ja lentokentillä, virastoissa ja ravintoloissa. Kaikkialla, missä liikumme, musiikki on läsnä. Länsimaalainen kulttuuriimme pitää sisällään laajalle levittäytyneen musiikkikoulutusjärjestelmän, kalliiden musiikki-instituutioiden ylläpidon, loisteliaita konserttisaleja ja oopperalaitoksia. Valtava määrä ihmisiä saa elantonsa musiikkiin liittyvästä liiketoiminnasta. Musiikilla on omat suurmiehensä, jotka kuuluvat maailman arvostetuimpien henkilöiden joukkoon. ”Miksi? Missä on musiikin voima? Miksi me rakastamme ja vihaamme sitä? Miksi olemme valmiit uhraamaan siihen paljon rahaa ja ehkä koko elämämme?” (Kurkela 1997, 27.)

Lehtonen (2007, 15–24) vastaa, että musiikin arvo on toiminnassa, joka toteuttaa taiteen globaalia päämäärää tunne-elämän ja elämänlaadun parantajana ja olemassaolomme vahvistajana. Musiikki oli olennainen osa yhteisöjen arkea jo kauan ennen konserttisaleja ja musiikinopetusinstituutioita. Syvällinen musiikillisuus auttaa löytämään musiikista jotain omaa, jotain olennaista ja tärkeää. Musiikin tarkoitus on ihmisyyden tukeminen kaikkien kasvavien luovan ja moniarvoisen musiikkisuhteen avuin.

Hyvä ja terve omakohtainen musiikkisuhte tukee minuutta ja ihmisyyttä, ja oikeus siihen on jakamaton ja kuuluu kaikille. Musikaalisuus on yleismaallinen ominaisuus, siinä missä kyky ajatella tai puhua. Musiikillinen itseilmaisus on perustarve eikä harvoille ja valituille suotu ”kummilahja”. Myös musiikkikasvatuksen lähtökohtana tulisikin olla yksilöllisten musiikillisten vahvuuksien ja voimavarojen käyttöönotto, eivät ulkopuolelta asetetut tavoitteet tai suoritukset. Tärkein tavoite on synnyttää kipinä monipuoliseen ja aktiiviseen musiikkiharrastukseen, ja se tulisi nähdä tietotaitoa laajemmin: musiikin itseisarvoa kasvun voimavarana ei pitäisi uhrata ”hyötyajattelun alttarille”. (Lehtonen 2007, 15–24)

Juvonen (2000, 166–167) kysyi tutkimuksessaan haastateltavilta mikä soittamisessa on tärkeintä. Vastauksissa korostuivat itsensä ilmaiseminen ja soittamisesta saatava mielihyvä. Mukavimmaksi soittamisessa ja laulamissa koettiin uuden oppiminen, yhteissoitto ja soittamisen terapialuonne.

Myös Juvosen ja Anttilan tutkimuksen (2008, 81) mukaan musiikista saa monenlaista mielihyvää. Ylipäättään kiinnostus musiikkia kohtaan tuntui olevan voimakasta ja se kohdistui erityisesti johonkin tiettyyn instrumenttiin tai laulamiseen. Juvosen tutkimuksen (2000, 166–168) tarkastelu osoittaa, että eritoten taidemusiikkiin orientoituneilla soittajilla ja laulajilla musiikin merkitys löytyi useammin oman lahjakkuuden kehittämisestä sekä musiikista älyllisenä haasteena, kun taas soittamisesta saatu mielihyvän tunne oli esimerkiksi kansanmuusikoille erityisen tärkeää.

”Taiteen tekemisen ydin on saada mielihyvää mielihyvän tuottamisesta.”

-Mihail Baryshnikov

(Kimball 1990, 12.)

Lasten ja nuorten elämässä musiikin merkitys perustuu pitkälti siihen, että musiikki tuottaa iloa ja musiikkiin liittyvä toiminta on hauskaa. Musiikin oppiminen ja esiintyminen koetaan mieluisana, kun se tarjoaa sopivia haasteita ja mahdollisuuksia. Siten musiikki voi antaa nuorelle keinoja ilmaista omaa lahjakkuutta ja luovuuttaan. Soittaminen on nuorista antoisaa, kun se on itsestään lähtevää, sisäisten motiivien virittämää toimintaa. Musiikki on läsnä nuorten elämässä monin eri tavoin, ja monet harrastavat sitä säännöllisesti niin esiintyjinä, kuuntelijoina kuin säveltäjinäkin. Nuoret saattavat myös pitää musiikkia merkittävänä osana omaa identiteettiään. (Pääkkönen 2013, 30–31; Kosonen 2001, 125.)

Niilläkin, joilla musiikkiharrastus loppuu, musisoinnista saatujen positiivisten kokemusten voidaan nähdä heijastuvan ihmisen koko elinkaarelle. Vaikka soittoharrastusta ei koskaan jatkaisi pidemmälle, soittokokemukset vaikuttavat muun muassa musiikin kuuntelu- ja kulutustottumuksiin ja mahdollistavat paluun musiikin pariin sitten, kun myöhemmässä elämänvaiheessa motivaatio herää uudelleen. (Järvelä 2014, 31.)

2.2 Musiikki osana kokonaisvaltaista hyvinvointia

Tutkimusten mukaan taide ja luovuus vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen monin eri tavoin. Musiikki voi parantaa fyysistä terveyttä, kohottaa mielialaa ja edistää psyykkistä hyvinvointia. Musiikin kokonaisvaltaisuus ei ole yksiselitteisesti auditivista ja ainoastaan kuulohavainnolla selittyvää, vaan musiikki on myös voimakasta fyysikaalista energiaa ja stimulaatiota sekä kudostasolla että hermostoissa. Puhtaan fysiologisia vaikutuksia ovat

esimerkiksi musiikki vaikutukset hengitykseen, lihasjännitykseen ja veren hormonipitoisuuksiin. (Moberg 2007; Komulainen 2020, 11–12; Soinila 2018; Tuominen 2016, 20–21.)

Musiikin vaikutuksesta aineenvaihduntaan sekä verenpaineeseen on raportoitu länsimaisen taidemusiikin tutkimuksessa ensimmäisen kerran jo 1800-luvulla. Teknologian kehittyttyä on voitu todentaa musiikin vaikutukset esimerkiksi pulssiin, lihasjännitykseen ja hengitykseen. Useat ihmiset ovat hyötäneet musiikkiterapiasta, joka perustuu pitkälti musiikin vaikutuksiin ihmiskehon hormonitoiminnassa, immuunijärjestelmässä ja autonomisessa hermostossa. Esimerkiksi musiikin rytmit vaikuttavat autonomiseen hermostoon, joka saa aikaan muutoksia sydämen supistusvoimassa ja sykkeessä, verenpaineessa sekä hengitystiheydessä. (Moberg 2007; Komulainen 2020, 11–12; Soinila 2018; Tuominen 2016, 20–21.)

Myös viimeaikaiset aivotutkimukset vahvistavat näkemystä taidemusiikin positiivisista vaikutuksista. Tutkijoiden mielestä erikoinen ilmiö on, että musiikki aktivoi lähes kaikkia tunnettuja aivoalueita. Jo musiikin kuuntelu on erittäin kokonaisvaltaista: lempimusiikin kuuleminen aktivoi voimakkaasti aivojen syvien alueiden mielihyvääalueita, joiden rooli oppimisessa, muistin toiminnassa ja kehon toimintatilassa on merkittävä. Musiikki aktivoi aivojen ”palkitsemisjärjestelmän”, joka tuottaa samankaltaista mielihyvää kuin esimerkiksi saunominen tai urheilu. Esimerkiksi oman lempimusiikin kuunteleminen lisää tutkitusti dopamiinin ja endorfiinin eritystä, alentaa verenpainetta ja laskee kortisolitasoja, mistä voi olla apua esimerkiksi stressin ja psyykkisen ahdistuksen hallinnassa. Lisääntynyt endorfiinin määrä kehossa yhdistetään keveyden ja vaivattomuuden tunteeseen, joka voi vähentää esimerkiksi kuormittuneisuuden tunnetta. (Moberg 2007; Komulainen 2020, 11–12; Soinila 2018; Tuominen 2016, 20–21.)

Mahtavinta onkin, että vaikutus tuntuu, olipa sitten muusikkona konserttitalissa tai yleisön joukossa kuuntelemassa. Erityistä merkitystä laajojen aivoalueiden aktivoitumiseen on kuitenkin havaittu aktiivisella osallistumisella musiikin tekemiseen ja kokemiseen. Musiikkia tehdessä aivoissa aktivoituu useita tunteisiin ja kognitioon liittyviä alueita, ja kun aivojen verenkierto ja aineenvaihdunta vilkastuvat, jopa persoonallisuus vireytyy. Musiikin tuottaminen soittaen tai laulaen edistää työmuistia, tarkkaavaisuutta, oppimista ja kommunikaatiotaitoja sekä aktivoi motorista aivokuorta sekä tunnetiloja säätelevää limbistä järjestelmää. (Huhtinen-Hilden 2015, 108–109; Soinila 2018; Tuominen 2016, 20–21.)

Myös Juvosen ja Anttilan tutkimuksen (2008, 96) mukaan musiikki rikastuttaa elämää monin eri tavoin ja kehittää motorististen ja emotionaalisten taitojen lisäksi muun muassa pitkäjänteisyyttä ja itsehillintää. Haastattelututkimuksen (Ruotsalainen & Tötterström 2018) perusteella useimmille instrumenttiopiskelijoille tyydytyksen tunteen tuo ahkeran harjoittelun kautta saavutettu osaaminen, päämäärien saavuttaminen ja oppimisen halu. Taitavuudesta ja taidon oppimisesta kumpuaa ilo. Vaikka soittotunneille lähtö ja harjoittelu olivat tuntuneet silloin tällöin uuvuttavilta, oppimisen kokemusten tuoma tyydytys sai jatkamaan harrastusta ja pitämään soittomotivaatiota yllä sekä tavoittelemaan järjestelmällisesti yhä haastavampia päämääriä.

2.3 Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus musiikissa

Soinilan (2018) mukaan on kiehtovaa, miten tutkimusten mukaan samassa tilassa samaa musiikkia kuuntelevien ihmisten fysiologiset toiminnot voivat synkronoitua keskenään. Samaa musiikkia hengittävien kehot siis ikään kuin alkavat toimia samassa rytmissä. Laineen (2019, 42–43) tutkimuksessa “Mikään ei voita sitä fiilistä, kun koko yhtye on sisällä musiikissa ja kommunikoi: Yhteissoittaminen ja sen vaikutus sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin soittajien kokemana” ainoastaan yksi teema esiintyi kaikkien haastateltujen vastauksissa: yhteisöllisyys.

Tutkimuksen mukaan yhteenkuuluvuuden tunne on tärkeä osa opiskelua - tunne siitä, että kuuluu johonkin isompaan joukkoon. Lähes kaikilla vastaajista oli kokemuksia yhteissoitosta itsetunnon kohottajana. Yhteisöllisyys-käsitteen alle muodostui haastattelussa useita alakategorioita, kuten ystävien saaminen, ajatusten ja soiton jakaminen, oleminen ”osana isompaa”, uusiin ihmisiin tutustuminen ja tasa-arvo. (Laine 2019, 42–43.) Laamanen (2014, 84) kertoo myös, että vertaissuhteiden puuttumisesta voi seurata ongelmia. Pitkään jatkuneen yksin työskentelyn jälkeen soittaminen saattaa alkaa tuntua ikävältä puurtamiselta. Jos oppija ei koskaan kuule muiden soittoa, hänen itsetuntonsa ja musiikillinen minäkuvansa on vaarassa vääristyä.

Musiikki toimii eräänlaisena universaalina kielenä, jonka hallinta antaa mahdollisuuden kommunikoida samanhenkisten, musiikkiin ymmärryksen jakavien ihmisten kanssa. Tiiviin yhdessäolon ja yhdessä tekemisen seurauksena syntyy ystävyysuhteita. Musiikki osoittautuu kertomuksissa ”liimana”, joka sitoo erilaisia ihmisiä yhteen yhteisen sävelen löydyttyä. (Valtonen 2006, 39.) Toisaalta Lehtonen (2004, 57) toteaa, etteivät ystävyysuhteet ole aina helppoja, sillä lähin kaveri saattaa olla myös pahin kilpailija. (Ks. luku 4.3.)

Parhaimmillaan musiikkitoiminta kuitenkin tuo ihmisiä yhteen, luo yhteisöjä, lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kerryttää sosiaalista pääomaa, jonka vaikutus ihmisen hyvinvointiin on kiistämätön. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa ihmisten tai ryhmien välisissä sosiaalisissa suhteissa syntyvää luottamusta, vastavuoroisuutta ja sosiaalista tukea (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a). Taiteellinen toiminta liitetään tutkimuksissa lukuisiin positiivisiin sosiaalisiin vaikutuksiin, kuten sosiaalisen osallisuuden lisääntymiseen, syrjäytymisen vähenemiseen ja yksinäisyyden lieventämiseen. On esitetty, että taidetoiminta tukee tiiviiden ja turvallisen koettujen yhteisöjen rakentumista ja auttaa vahvistamaan niitä. (Laitinen 2017, 32.)

Useissa tutkimuksissa korostetaan kulttuuritoiminnan merkitystä sosiaalisen pääoman lisääntymisen kannalta. Osallistava kulttuuritoiminta tarjoaa osallistujille mahdollisuuksia tulla nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi. Taiteellisen toiminnan kautta voi oppia ja kehittää niitä sosiaalisia taitoja, joita hyödyntää myös harrastustoiminnan ulkopuolella omassa arjessa. Eräässä australialaisessa tutkimuksessa selvitettiin nuorten osallistavien taideprojektien vaikutuksia, ja toiminnan havaittiin lisäävän ymmärrystä niin omista kuin muidenkin arvoista, uskomuksista, tavoista ja tottumuksista. (Laitinen 2017, 32.)

Tutkimuksissa on havaittu taiteen tuovan yhteen eri ikäisiä ihmisiä erilaisista taustoista, tukevan eri kulttuurien ja sukupolvien välistä ymmärrystä sekä edistävän erilaisuuden arvostamista ja sosiaalista empatiaa (Laitinen 2017, 32). Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Elämä rakennetaan toimimalla vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Taiteen perusopetus perustuu ymmärrykseen siitä, että jokainen ihmisen on ainutlaatuinen ja arvokas sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. (Opetushallitus 2017.)

Taiteellinen harrastustoiminta voi tarjota opiskelijoille turvallisen koetun tilan ja mahdollisuuden ilmaista itseään ja jakaa näkemyksiä, kokemuksia ja tunteita yhdessä muiden kanssa. Erityislaatuisen ja spesiaalisen esimerkiksi musiikkiharrastustoiminnasta tekee se, että kommunikointi on mahdollista myös nonverbaalisti ja vuorovaikutus on kognitiivisista kyvyistä riippumaton. Osallistua voi myös ihmiset, jotka ovat vaarassa jäädä muiden aloitteiden ja palvelujen ulkopuolelle. Yhteisöllisen taidetoiminnan kautta voidaan tuoda sosiaalisesti syrjässä olevat, valtavirrasta poikkeavat ja enemmistöön kuuluvat yhteen, laajentaa siten ymmärrystä

ennalta tuntemattomiin asioihin ja lisätä ymmärrystä erilaisten ihmisten välillä. (Laitinen 2017, 32–33.)

Esimerkiksi Oulussa aktiivisena toimivan lasten ja nuorten Tempo-orkesteritoiminnan lähtökohtana on tarjota musiikin harrastamisen mahdollisuus kaikille lapsille ilman pääsykokeita. Toiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja oppimiseen, erilaisten ja eri taustoista tulevien lasten yhteismusisointiin ja musiikista nauttimiseen. Orkesterisoitto toimii välineenä musiikillisten asioiden oppimisen lisäksi elämäntaidollisten asioiden kehittämiseen, kuten itseluottamukseen, toisten huomioimiseen ja arvostamiseen ja tunteilmaisun löytämiseen. (Tempo Sistema Finland.) ”Yhteenkuuluvuuden tunteen rakentaminen suvaitsevaisessa ja kannustavassa ilmapiirissä auttaa kohtaamaan suomalaisen yhteiskunnan haasteet ja velvoitteet myöhemmin” (Tempo Sistema Ry, 2013). Tempo-opettajana olen itse saanut läheltä seurata, miten lapset ja nuoret ovat kokeneet yhdessä onnistumisia, ilon ja surun hetkiä, yhteismusisoinnin riemua ja yhteisöllisyyttä kielimuureista tai kulttuurillisten taustojen eriyvyydestä huolimatta.

3 MUSIIKKI ITSEILMAISUN VÄLINEENÄ

3.1 Musiikin ilmaisuvoima

Musiikin äärelle pysähdyttäessä tuskin välttyy pohtimasta sitä, miten musiikista voi tuntua välittyvän muutakin kuin säveliä. Musiikki herättää vaikutelmia, mielikuvia, tunteita. Miten musiikki voi kuulostaa onnelliselta tai surulliselta? Kysymys koskee musiikin suhdetta ilmaisuun. Packalén vertaa musiikin ilmaiskykyä puheeseen: usein puhetapa, eleet ja ilmeet paljastavat enemmän kuin sanat. (Packalén 2008, 32.)

Musiikki on sekä itseilmaisua että vuorovaikutusta ihmisten välillä. Lapsi pystyy tunnistamaan äidin äänen muista äänistä jo ennen syntymäänsä, ja jo pian syntymänsä jälkeen lapsi oppii ymmärtämään oman ääntelynsä vaikutuksen lähellä oleviin ihmisiin. Äänellä on suuri merkitys ihmisten keskinäisessä viestinnässä. (Moberg 2007.) Kieleen tai kulttuuriin katsomatta vauvoille suunnatun puheen tunnistaa korkeasta äänialasta, laajentuneesta ambituksesta, rytmikkyydestä ja toistosta. Vauvan hoivaajat liioittelevat vaistomaisesti puheensa musiikillisia elementtejä: sävelkorkeutta, melodisuutta, tempoa, sointiväriä.

Vauva puolestaan kommunikoi jokeltelun keinoin ja hänen kuulijansa tulkitsee vauvan mielialoja musiikillisten havaintojen perusteella. Vauvan jokeltelu on kuin musiikkia, jonka avulla vauva kommunikoi vanhemman kanssa. Soittotaitoiset lapset taas soittavat mielellään korvakuulolla sitä, mitä kuulevat: populaarimusiikkia, kouluissa opittuja lauluja ja kavereilta opittua musiikkia. Lisäksi on huomion arvoista huomata, että ihminen on harvinaislaatuinen (eläin)laji. Ihminen nimittäin tahdistuu automaattisesti ja tiedostamattaan kuulemaansa rytmiin esimerkiksi polkemalla jalkaa tai naputtamalla musiikin tahtiin. (Tuominen 2016, 20–21; Tuovila 2003, 133–135; Lehtonen 2008.)

”Tartu lapsen käsiin ja ohjaa ne soittamaan tuttua sävelmää; siitä hetkestä lähtien hän innostuu musiikista.” -Jascha Heifetz

(Kimball 1990, 86.)

Valtonen avaa haastattelututkimuksen avulla musiikin harrastajien kokemuksia musiikin merkityksestä. Valtosen mukaan muusikolle, toisin kuin musiikin passiiviselle kuuntelijalle, oma instrumentti toimii ”kulkuvälineenä” musiikin pariin. Muusikon suhde omaan instrumenttiinsa saattaa olla hyvin intiimi. Eräs haastateltava pianisti kertoo pianon olevan yksi hänen tärkeimmistä ystäväistään. ”-- Se on väylä, jonka kautta kerron ilosta, surusta, vihasta, masennuksesta, onnesta, rakkaudesta. Vihaisena voin soittaa sormeni kipeiksi, ollessani onnellinen voin purkaa iloni säveliksi.” (Valtonen 2006, 57–59.)

Mobergin mukaan musiikin kautta pystyy ilmaisemaan tunteita, joita ei aina itse edes tiedosta tai pysty sanallisesti ilmaisemaan. Musiikin kautta voi myös räyhätä, itkeä tai tuoda esille tunteita, joita ei henkilökohtaisesti muuten uskaltaisi jakaa. (Moberg 2007.) Etenkin tietyssä iässä ja kasvuvaiheessa omista tunteista puhuminen voi pelottaa ja tuntua vaikealta. Esimerkiksi murrosikäisen nuoren huoneesta saattaa kuulua voimakkaasti tunnelatautunutta musiikkia. Tyypillistä on, että musiikkia soitetetaan ”nupit kaakossa”, jotta oma olo ja tunnelma välittyisi myös muille. Jos puhuminen on vaikeaa, voi olla helpompi kertoa muilla tavoin läheisille ihmisille, miltä itsestä tuntuu. Musiikilla on siis valtavasti ilmaisuvoimaa. Kiisteltäväksi jää kysymys siitä, onko sanoma kappaleisiin sisäänkirjoitettua vai esittäjän tulkintaa.

”Kun sanat loppuvat, musiikki alkaa.” -Heinrich Heine

(Kimball 1990, 14.)

Tunteiden käsittely musiikin kautta on parhaimmillaan voimaannuttavaa ja auttaa käsittelemään vaikeitakin asioita. Pääkkösen tutkimuksen (2013 30–31) mukaan musiikkia voidaan pitää niin fyysisesti kuin emotionaalisestikin toimivana vuorovaikutuskanavana, jonka avulla jaetaan merkityksiä, pyrkimyksiä ja tunteita. Taide-elämyksillä ja musiikkiharrastuneisuudella voi olla hyvin positiivisia vaikutuksia eri elämänvaiheissa. Nuori voi taiteen avulla rakentaa omaa identiteettiään, ja joillekin taide voi auttaa esimerkiksi yksinäisyydessä. Lapsuudessa koetut taidekokemukset voivat siten olla merkityksellisiä vielä aikuisiälläkin. Musiikki voi olla yksi tekijä, joka tukee kasvua aina varhaislapsuudesta aikuisuuteen saakka.

3.2 Musikaalisuus ja musiikillisuus

Moni voi väittää, ettei ole kykenevä kuuntelemaan, saatikka itse tuottamaan musiikkia, koska ei ymmärrä siitä mitään, ja koulussakin laulusta on saatu arvosana viisi. Ihmisen käsitys omasta musikaalisuudestaan muodostuu yleensä jo lapsuusiässä. Käsitys liittyy usein suoritus- ja vertailutilanteisiin, jotka ovat voineet olla jopa traumaattisia. Kulttuuriimme on syvään juurtunut arkiajattelu, jonka mukaan ihminen joko on tai ei ole synnynnäisesti musikaalinen ja se on pysyvää. Tämä on väärin – jokaisessa ihmisessä on musiikillisuutta. (Moberg 2007; Lehtonen 2004, 78.)

Musiikin tuottaminen on luova prosessi, joka on parhaimmillaan vapauttavaa ja antaa rohkeutta ilmaista itseään ja muodostaa omia musiikkikokemuksia. Lilja-Viherlammen mukaan siihen liittyy avoin ja leikkivä mieli, musiikin ilo, joka on aistittavissa usein esimerkiksi oppilaskonserteissa. Hänen mielestään olisi hyvä, jos kaikki pystyisivät lapsen tavoin avoimin mielin kuuntelemaan ja tuottamaan musiikkia. (Moberg 2007.)

Suomessakin laajalti tunnetun Suzuki-musiikkikasvatusmenetelmän kehittäjä Shinichi Suzuki kertoo kirjassaan, ettei lahjakkuus ole synnynnäistä. Hän ihmettelee, miten nykyään uskotaan, että synnymme maailmaan lahjakkaina tai lahjattomina ja ettemme voi itse vaikuttaa taitojemme kehittymiseen. Jokainen saa syntyessään lahjan: luonnollisen oppimisen kyvyn. Suzukin ajattelussa lahjakkuutta on kykymme kehittyä ja oppia uutta. Siten jokainen syntynyt lapsi on lahjakas. (Suzuki 1983, 5–7.)

Myös Järnefelt kiistää uskomuksen siitä, että ”korvaa” joko on tai ei. Hän toteaa korvalla soittamisen olevan helpointa, kauneinta ja luovinta soittamista ”silloin, kun sen hyvin osaa”. Musiikillisia taitoja tulee kuitenkin opiskella ja harjoitella päämäärätietoisesti ja ahkerasti. (Järnefelt 2004, 21.) Tutkimusten mukaan musiikin esittämiseen tarvitaan taitoja, jotka liittyvät kuulemiseen, estetiikkaan ja ilmaisukykyyn, sekä hienomotoriikan yhdistämistä äänien havaitsemiseen ja hallintaan. Musiikin tuottaminen voidaan nähdä myös käyttäytymisenä, joka perustuu soittajan kuuntelu- ja lukutaidon, motorisien taitojen ja sosiaalisten taitojen yhdistämiseen. (Pääkkönen 2013, 31.) ”Taito ei tule tyhjästä.” Jokaisen tulee kehittää jatkuvasti omaa taitoaan. Silloin, kun lakataan murehtimasta niitä taitoja, mitkä vielä puuttuvat, ja harjoitellaan ahkerasti, syntyy lahjakkuus. (Suzuki 1969, 44.)

Nurmi (2019, 15–17) kertoo edellä mainituista poiketen, että musikaalisuus on synnynnäistä. Hänen mukaansa perimä ei kuitenkaan tarjoa itsessään valmiita kykyjä, vaan soittotaidon kaltaiset kyvyt kehittyvät vasta perintötekijöiden ja elinympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Edes ihmisen kuulojärjestelmä ei ole syntymässä vielä valmis, vaan osa musiikin ymmärtämiseen liitetystä kyvystä, kuten sävelten välisen tonaliteetin havaitseminen, kehittyy suhteellisen myöhään. Sen sijaan, että musikaalisuuden ajatellaan olevan kyky, joka ihmisellä on tai ei ole, musikaalisuuden voidaan katsoa esiintyvän eriasteisena eri ihmisillä. Esimerkiksi harvinaislaatuudesta sävelkorkeuden erottelukyvyn puuttumisesta huolimatta voi omata normaalin rytmitajun ja ymmärtää laajalti musiikin välittämiä tunteita.

Lehtosen mukaan musiikkimyyttiin kiinnittyminen on yksi osoitus suomalaisen musiikkikulttuurin vakavamielisyydestä (2004, 78). Käsitys omista musiikkikyvyistä iskostuu kasvun aikana syväälle mieleen, jossa se vaikuttaa itsetuntoa laskevasti. Varhaiset kokemukset esimerkiksi laulamista voivat tyrehtyttää laulamisen pahimmassa tapauksessa loppuiksi. Lehtosen mukaan käsitys musikaalisuudesta on myytti, joka on tyhjentynyt sisällöstään. Musikaalisuudesta puhutaan ilman, että ymmärretään, mitä se tarkoittaa. (Lehtonen 2004, 78; Sihvola 2018, 9–10.)

Nurmen (2019, 15) mukaan musikaalisuus on yhtä arkipäiväinen asia kuin musiikki itsessään. Musikaalisuus ei ole poikkeuskyky, jota esiintyy vain harvoissa ja valituissa. Päinvastoin kyseessä on yleisinhimillinen, universaali, monien erilaisten kykyjen kokonaisuus. Musikaalisuus on joukko musiikin havaitsemiseen liittyviä kykyjä, jotka kehittyvät myös spontaanisti ilman, että niitä tarvitsee erityisesti harjoitella. Musikaalisuus tarjoaa perustan, jonka pohjalle musiikin tekemiseen liittyvät opeteltavat taidot, kuten soittaminen ja laulaminen rakentuvat.

3.3 Esiintyminen

Pääkkösen (2013, 114) tutkimuksen aineistot osoittavat, että joillekin nuorille esiintymiset ovat hyvin voimaannuttavia kokemuksia, joilla on suuri merkitys heidän musiikilliselle identiteetilleen. Aineistosta näkyy selvästi, että useimmille nuorille esiintyminen on voittopuolisesti myönteistä. Myös Juvosen ja Anttilan (2008, 81) tutkimuksen mukaan esiintyminen viehättää monia nuoria. Musiikkiharrastus tuottaa haasteen kohtaamiseen ja voittamiseen perustuva nautintoa, ja haaste voi hyvinkin olla esimerkiksi tietyn kappaleen oppiminen ja esittäminen.

Esiintymisjännitys on kuitenkin äärimmäisen yleistä muusikoiden keskuudessa. Arjas (1997, 11–12) kertoo, että valitettavasti omia tuntemuksia myös hävetään, eikä niistä keskustella opettajien, opiskelu- tai työkavereiden kanssa. Monet etsivätkin apua beetasalpaajista tai rauhoittavista lääkkeistä. Muusikoilta kysytään rutiininomaisesti ennen esiintymistä: ”Jännittääkö?”. ”Tietysti” on aivan yhtä yleinen vastaus.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti esiintyminen kuuluu osaksi musiikkiopintoja, ja esiintymisen harjoitteluun kiinnitetäänkin musiikkioppilaitoksissa paljon huomiota. Esiintymisvalmiuksissa on kuitenkin suurta yksilöllistä vaihtelua, ja osalle musiikkia innokkaastikin harrastavista lapsista ja nuorista esiintyminen voi olla aiheuttaa paineita ja ahdistusta, jolloin musisoinnin ilon sijaan päällimmäiseksi kokemukseksi voi nousta epäonnistumisen pelko. (Opetussuunnitelma 2021.) Esimerkiksi muusikko, joka pelkää huonon itsetuntonsa takia esiintymisen paljastavan todellisen osaamisensa, ei edes uskalla yrittää parastaan. Epäonnistumisen pelko siis varjostaa esiintymistä: on helpompi suojautua ja kieltää edes yrittäneensä. (Arjas 1997, 18–19.)

Esiintymiskyky ei kuitenkaan ole hyvän musiikkisuhteen edellytys. Lisäksi opetussuunnitelmauudistuksen myötä esimerkiksi arvioinnin laajentuminen oppilaan koko kehityskaarta koskevaksi prosessiksi vähentää suorituskeskeisyyttä ja esiintymiseen liittyviä paineita. Sellaisillekin oppilaille, joiden vahvuuksiin luonteva esiintyminen ei kuulu, annetaan mahdollisuus onnistumisenkokemuksiin. (Opetussuunnitelma 2021.) Vaikka lähtökohtaisesti esillä oleminen ja itsestään antaminen ei tuntuisikaan ajatuksena mukavalta ja antoisalta, jos esiintymään kuitenkin rohkenee, voi siitä myös oppia nauttimaan. Ehkä käy niin, että työskentely oman ajattelun kanssa yhdistettynä hyvään henkilökohtaiseen musiikkisuhteeseen aiheuttaa asennemuutoksen esiintymistä kohtaan. Jännittämistäkin nimittäin tulee ensin opetella, jotta sen voi voittaa.

4 TERVE HARRASTUNEISUUS

4.1 Sisäinen motivaatio musiikkiharrastuksen virittäjänä

Tutkimuksen mukaan tärkein edellytys musiikkiharrastuksen alkamiselle on mielenkiinto kyseistä harrastusalueetta kohtaan. Kiinnostuksen lisäksi edellytyksinä on saada harrastamisesta positiivisia kokemuksia ja tyydytystä yksilön sisäisille tarpeille. Harrastuksen jatkuvuuden takaamiseen tarvitaan ulkoista ja sisäistä sitoutumista eli kiintymistä ja sitovaa lupautumista harrastukseen. Ulkoisella sitoutumisella tarkoitetaan harrastuksen jatkumisen mahdollistavia ulkoisia olosuhteita, kuten laulukurssin maksamista. Sisäinen sitoutuminen eli sisäinen motivaatio saavutetaan, kun harrastustoiminta kuvastaa yksilön tavoitteita, arvoja ja normeja. (Virkkala 1999, 6–7.) Juvosen ja Anttilan (2008, 81) mukaan myös esimerkiksi läheisen tai oman ”idolin” musiikillinen lahjakkuus on luonut uskoa omiin kykyihin ja niiden löytämiseen. Innoituksen ja motivaation antajana voi olla halu oppia soittamaan yhtä hyvin kuin he.

Metsämuurosen yksinkertaistetun mallin mukaan harrastuneisuuden viriäminen tapahtuu, kun kiinnostuksesta jotakin asiaa kohtaan syntyy halu toimia kyseiseen asiaan liittyvästi. Positiivinen asenne taas syntyy sen myötä, kun toimimisesta saa myönteisiä kokemuksia. Kun yksilön sisäiset tarpeet saavat tyydytystä harrastamisen kautta ja saman aikaisesti syntyy uusia positiivisia kokemuksia, seuraa motivoituminen, ja voidaan todeta yksilön olevan asiaan harrastunut. Motivaatioita ruokkii parhaiten se, kun lapsi huomaa itse, että on hyvä jossakin. On kuitenkin huomioitava, että jotta voidaan puhua harrastuneisuuden syntymisestä, täytyy positiivisia kokemuksia ja tarpeiden tyydyttymistä ilmetä useasti ja toistuvasti. (Juvonen 2000, 43; Suomen musiikkioppilaitosten liitto b.)

Kuten edellä huomataan, tärkeintä on, että harrastustoiminta kuvastaa oppijan omia tavoitteita ja arvoja. Sekä sisäisiä, että ulkoisia motivaatiotekijöitä tarvitaan, mutta keskiössä on yksilön halu ja tarve oppia ja onnistua. Kaartinen (2005, 185) toteaa, että sisäisen motivaation herättämä sinnikkyys on keskeinen tekijä pitkäjänteisessä, tavoitteellisessa musiikinopiskelussa. Tutkimuksen mukaan sinnikkyys ja periksiantamattomuus ovat myös sidoksissa oppilaan opintomenestykseen.

Ponnistelun, peräänantamattomuuden ja sisukkuuden merkitys korostuu silloin, kun sisäinen motivaatio hiipuu esimerkiksi tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisten, mutta vähemmän mielekkäiden osa-alueiden opiskeluun.

Juvosen ja Anttilan kirjassa (2008, 83–88) tutkitaan soittoharrastuksen lopettamiseen johtavia tekijöitä. Haastatteluissa ilmenee kyllästyminen musiikkioppilaitoksien vaatimiin musiikinteorian ja säveltapailun opintoihin: monet olisivat halunneet perehtyä oman instrumenttinsa opiskeluun. Vastauksien mukaan tyytymättömyyttä aiheutti myös opettajan valitsema ohjelmisto ja haastatteluiden mukaan tylsiksi koetuiden kappaleiden soittaminen vie toiminnasta nautinnon. Opiskelijat olivat joutuneet soittamaan opetussuunnitelman määräämiä kappaleita sen sijaan, että he olisivat saaneet perehtyä sellaiseen ohjelmistoon, joka heitä itseään kiinnosti. Lisäksi musiikkioppilaitoksissa soitettavan ohjelmiston koettiin painottuvan tavallisesti ainoastaan taidemusiikin alueelle. Toisaalta Sibelius-Akatemian tutkimuksessa (Pohjannoro 2010, 17–18) eräs rehtori uskoo, että tulevaisuuden nuoret, tämän päivän oppilaat, eivät ”cross-over-maailman” mukana lajittele musiikkia, vaan musiikkierottelu häviää lopullisesti. ”He eivät ehkä tunne koko sanaa klassinen musiikki, siinä mielessä kuin me tunnetaan. Meillehän se on arvo, hyvin voimakas arvolataus.”

Sisäisen motivaation ruokkiminen oppijan omien kiinnostuksenkohteiden ja tavoitteiden mukaisesti on siis valtavan tärkeää. Kun soittamisesta saa onnistumisen kokemuksia ja oppija kokee olevansa hyvä jossain, syntyy halu ja tarve oppia lisää ja onnistua. Sisäisen motivaation herättämä sinnikkyys, ”sisäinen palo”, on ensiarvoisen tärkeää pitkäjänteisessä, tavoitteellisessa musiikinopiskelussa.

4.2 Kodin ja yhteisön tuki

Laamasen (2014, 90) tutkimuksessa ilmenee, että vanhempien ja sisarusten esimerkki sekä kodin tarjoamat suotuisat puitteet innostavat musiikkiharrastuksen aloittamiseen. Soitto-opintoja saattoi edeltää esimerkiksi osallistuminen musiikkileikkikouluun tai musiikkikaruselliin, mutta pääroolissa positiivisen musiikillisen orientaation alkuunpanijana oli kuitenkin perhe.

Lapselle välittyy se, mitä vanhempi pitää arvossaan. Koti ja perhe ovat avainasemassa, kun halutaan tukea lapsen musiikillista kehitystä ja kannustaa harrastusta. Turvallisuuden tunne ja

kodin myönteinen ilmapiiri sallivat niin onnistumiset kuin epäonnistumisetkin. On tärkeää, että epäonnistumisen kokemuksen jälkeen lasta rohkaistaan yrittämään uudestaan. Myös vuorovaikutteisuus lapsen musiikkiharrastuksessa mukana olevien aikuisten välillä. Kotijoukkojen tehtäviin kuuluu tukea kasvua ja kehitystä yhteistyössä esimerkiksi soitonopettajien kanssa. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto b.)

Vaikka vanhempien ja perheen panostusta ei nuori musiikinopiskelija aina itse havainnoisikaan, on tuen ja kannustuksen tarve aina olemassa. Usein kaikista tärkeintä on kuitenkin vain olla läsnä. Pääkkösen tutkimus osoittaa, että joskus vanhempien tärkein missio on olla taustajoukoissa, usein kyyditsijoinä, kannustajina tai leipojina. Esimerkiksi aineiston esiintymiskertomuksissa esiintyvät tyypillisesti hyväntahtoiset ja auttavaiset perheenjäsenet ja muut sukulaiset.

Kaikkien piti tuuva jotakin. Mullahan siinä ei ollu sillai ongelmaa, -- mä sitten toin niitä kun äiti leipo niitä kotona.

Loppukonserttikin meni hyvin. Ihmiset taputtivat ja näyttivät iloisilta ja tyytyväisiltä. -- Äitini, tätini ja äidin työkaveri olivat katsomassa ja sanoivat tykänneensä.

Vaikka nuoret eivät välttämättä muutoin koulussa ja ystävien kesken heistä kovin paljon puhuisikaan, ovat yleisön joukossa olevat vanhemmat, muut perheenjäsenet ja tuttavat luontevia kuvausten kohteita nuorten kertomuksissa. (Pääkkönen 2013, 111–115.)

4.3 Kannustava ympäristö ja opetuskuulttuuri

Ruotsalaisen ja Tötterströmin (2018) mukaan merkityksellistä sisäisen voimantunteen rakentumisessa on oppilaan kokema sosiaalinen arvostus. Tasa-arvoisessa, hyväksyvässä ja kannustavassa toimintaympäristössä epäonnistumisia ei tarvitse pelätä eikä hävetä. Luottamusta heikentävä, kielteinen ilmapiiri voi ajaa oppilasta luopumaan päämäärästään, kun taas luottamuksellisessa ilmapiirissä ja turvallisessa ympäristössä oppilas uskaltaa kohdata haasteita ja tavoitella asettamiaan päämääriä. Parhaimmillaan luottamuksellisen ilmapiirin voi kokea voimavaroja vapauttavaksi.

Tulehtunut ilmapiiri, arvostelu ja kilpailu musiikkioppilaitoksissa voivat aiheuttaa soittomotivaation heikkenemistä ja kielteisen musiikkisuhteen syntymistä. Tutkimukset osoittavat, että valitettavasti joissakin musiikkioppilaitoksissa on koettu ilmapiiriongelmiä ja jännitettä sekä opiskelijoiden, että

opettajien välillä. Lehtosen kirjassa (2004, 53–55) tarkastellaan Mustalahden ja Taipaleen Tampereen ja Turun konservatoriossa 1988–1989 opintonsa keskeyttäneiden kokemuksia käsittelevää tutkimusta. Yli puolet haastatteluun vastanneista ilmoittivat opintojen keskeyttämisen syyksi konservatorion ahdistavan ilmapiirin. Myöskään yli puolet vastaajista eivät mielellään viettäneet aikaa oppilaitoksen tiloissa ilmapiiriongelmiensa takia. Tutkimuksessa ilmenee myös, että oppilaitoksissa vallitsi selvää ”kastijakoa” ja niin opiskelijoiden kuin opettajien välistä kilpailua.

Myös Laineen (2019, 42) haastattelututkimuksen vastauksissa kerrottiin, kuinka huonosti toimiva soittoporukka voi lannistaa ja saada soittomotivaation hiipumaan. Erään haastattelun vastauksessa taidemusiikkiorientoitunut henkilö kertoo negatiivisista yhteissoittokokemuksista, jotka johtuivat eniten ryhmän sisäisestä kilpailusta. Myös Ahlmanin tutkimuksen (2014, 54–55) tuloksissa ilmenee, että luokan keskinäinen kilpailu koetaan negatiivisena ja se voi lisätä jännitteitä ja ahdistuneisuutta.

Taitojen vertaileminen ja toisten taitojen väheksyminen lisääntyy kiinteissä ryhmissä, joissa jäsenet ovat tietoisia toistensa kyvyistä. Kilpailuasetelma heijastuu koko luokan ryhmähengen. Kyselyyn vastanneista oppilaista yli puolet koki omien soittotaitojen kehittymisen parantaneen luokan ryhmähengen. Tällainen tulos voidaan nähdä positiivisena, sillä taitotason parantuminen mahdollistaa ryhmän kehittymisen ja edistymisen, mutta tuloksen voi nähdä johtuvan myös ryhmäpaineesta tai opettajan luomista paineista oppilaitaan kohtaan. (Ahlman 2014, 54–55.) Juvosen ja Anttilan tutkimuksessa haastateltavien vastauksissa toistui maininta soittoharrastuksen lopettamispäätöksen lopullisesta vahvistuksesta: ankarasta ja vaativasta opettajasta. (Juvonen & Anttila 2008, 83–88.)

Oppilaitoksessa vallitseva kilpailuasetelma ja itsensä vertaaminen muihin soittajiin voi vaikuttaa suuresti musiikilliseen minäkuvan ja henkilökohtaisen musiikkisuhteen muodostumiseen. Kuten tutkimuksissa todetaan, ympäristön ja yhteisön merkitys kokemukseen harrastuksen mielekkyydestä on merkittävä. Ihmisellä on luontainen tarve tulla kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi. Esiintyessään ihminen antaa aina pienen palan itsestään, ja haavoittuvaisuus ja suojaantumisen tunne ovat muusikoille ja musiikin tekijöille arkipäivää. Siksi turvallisen ympäristön ja erityisesti oman soitonopettajan tuki ja turva on erityisen tärkeää.

Oma soitonopettaja on monille muusikoille ja muusikon alueille yksi läheisimmistä aikuisista kodin ja koulun ulkopuolella. Soittotunnit voivat olla kovin intiimejä ja herkkiä tilanteita, joissa hyvän

opettaja-oppilas-suhteen tärkeys korostuu. Oppimisen arviointi on useimmissa tapauksissa välttämätön osa soitonopiskelua, mutta oman opettajan kannustava palaute voi parhaimmillaan olla valtavana tukipilarina oppilaan kasvussa ja kehityksessä. Opetushallituksen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2017) oppimisen arvioinnin tavoitteena on edistää oppilaan oppimaan oppimisen taitoja, kehittää itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin taitoja ja tukea oppilaan itsetuntoa.

Arvioinnin ja palautteenannon tulisi kohdistua ainoastaan työskentelyyn ja osaamisen karttumiseen, ei oppilaan persoonaan tai ominaisuuksiin. Monipuolisella ja rohkaisevalla arviointipalautteella autetaan oppilasta vähitellen asettamaan opiskelulle myös omia tavoitteita. (Opetushallitus 2017.) Myönteinen palaute kannustaa oppilasta yrittämään ja muodostamaan realistista kuvaa oppimisestaan, mikä on samalla suuri itsetunnon kohottaja. On tärkeää, että oppilaita ohjataan jo varhaisessa vaiheessa arvioimaan omaa toimintaansa; huomion tulee kohdistua yrittämiseen ja positiivisen sisäisen puheen kehittymiseen. ”Ei kannata edes yrittää, en kuitenkaan onnistu.” sijaan ”Nyt tsemppaan niin varmasti osaan!” (Sandberg & Vuorinen 2015, 12.)

Nuorten hyvinvointiin vaikuttaa ensisijaisesti kokemus itsestä merkityksellisenä ja arvokkaana yksilönä. Itsensä arvostaminen vähentää nuorten tulevaisuuden näköalattomuutta. Vahvuusperustainen opetus, joka perustuu oppilaan vahvuuksien esiin nostamiselle, voi olla parasta tukea, mitä ammatti-ihmiset voivat oppilailleen tarjota. Kaikilla oppilailta on vahvuuksia, mutta he tarvitsevat tukea niiden tunnistamiseen ja käyttöön. On tärkeää, että lapsille ja nuorille merkitykselliset ihmiset, kuten opettajat, huomaavat ja arvostavat heidän vahvuuksiaan, sillä vahvuus vahvistuu silloin, kun se huomataan ja sen käyttämisestä annetaan tunnustusta. Tällöin myös itsetunto ja itseluottamus lisääntyvät. (Sandberg & Vuorinen 2015, 12–14.)

Musiikissa on ehdottoman tärkeää, että jokainen oppilas kokee iloa ja saa kannustavaa palautetta ja onnistumisen kokemuksia uusien taitojen oppimisesta. Kun oppilaita kannustetaan tuomaan esille omat musiikilliset kiinnostuksen kohteensa, lapsen maailma avataan jälleen uusille musiikillisille kokemuksille. Innostava ja myönteinen pedagogiikka vahvistaa lapsen positiivista musiikkisuhdetta ja luo samalla pohjan elinikäiselle musiikin harrastamiselle. (Ruokonen 2016, 65–66.)

Oppilaan oppimista tukevat kannustaminen, auttaminen, ymmärtäminen, kuunteleminen, rakentava palaute, oppilaan lähtötason tunteminen ja se, ettei opettaja pakota esiintymään (ks.

luku 3.3). Erään oppilaan mielestä hyvä opettaja on sellainen, joka ”kuuntelee oppilaita ja ottaa toiveita vastaan. Pitää luokan kurissa, osaa itsekin soittaa. On kiva ja ajattelee myös ’ei niin hyviä’ soittajia.” (Honkala 2015, 40.)

Resurssien ja päähuomion kiinnittäminen pelkästään ”lahjakkuuksien” kehittämiseen lisää eriarvoisuutta koko yhteiskunnassa. Vertauskohteena koulujen liikuntatunnit: parhaimmillaan ne ovat virikkeellistä ja motivoivaa yhdessä tekemistä ja liikkumisen iloa, joiden hyvää tekevä vaikutus kuuluu kaikille. Yhteinen elämyksellisyys kuitenkin vaarantuu yleensä, kun kuvaan ilmestyy kilpailu. Sama pätee taidekasvatukseen. Vastakkainasettelua tulisi välttää viimeiseen asti, silläkin uhalla, että ”tehokkuus huippuammattilaisten tuotannossa” kärsii. Elämänmittaisen, hyvän ja terveen musiikkisuhteen säilyvyys turvataan kuitenkin tällöin mahdollisimman monelle ja sivutuotteena penkkimuusikkokansa kasvaa ja myöhemmin täyttää konserttisalien penkit vähintäänkin innostuneena yleisönä. (Järvelä 2014, 31.)

5 MUSIIKIN HARRASTUSMAHDOLLISUUKSIA

Suomalaiset musiikin opetusta tarjoavat oppilaitokset ovat joko valtion tai kuntien tukemia tai niin sanottuja vapaarahoitteisia oppilaitoksia. Valtionosuudesta hyötyvät musiikkioppilaitokset muodostavat taiteen perusopetusta tarjoavan musiikkioppilaitosjärjestelmän. (Tuovila 2003, 15.) Musiikkiopistojen, konservatorioiden ja kansalaisopistojen lisäksi musiikin opetusta tarjoavat erilaiset yksityiset oppilaitokset sekä yhdistykset, kuten esimerkiksi seurakunnat.

5.1 Musiikkiluokat

Musiikkiluokat tarjoavat oppilailleen musiikkiin painottunutta peruskouluopetusta useimmiten kolmannelta yhdeksännelle luokalle. Musiikkiluokkavuosien jälkeen musiikkiluokkaopiskelijoilla on tarvittavat tiedot ja taidot tähdätäkseen musiikkilukioon tai muuhun musiikin alan jatkokoulutukseen. Musiikkiluokkatoiminnan keskiössä ei kuitenkaan ole ammatillinen kouluttaminen, vaan innokas harrastuneisuus ja mahdollisuus kasvaa musiikin parissa. (Karppinen, Ruokonen & Uusikylä 2005, 92; Ahlman 2015, 7–8.)

Opiskelu musiikkiluokilla poikkeaa tavallisella luokalla opiskelusta monin tavoin. Yleensä musiikkia opetetaan ryhmissä 3–5 tuntia viikossa – koulusta, kunnasta ja opettajasta riippuen. Lisäksi viikkorytmi voi sisältää esiintymisiä ja yhteistyötä paikallisen musiikkiopiston tai konservatorion kanssa. Musiikkiluokalla opiskelevat lapset ja nuoret työskentelevät musiikin parissa lähes päivittäin. Musiikintunteja on musiikkiluokkalaisilla enemmän kuin perusopetuksen tuntijaon mukainen minimituntimäärä. Musiikkiluokkatoimintaan voi kuulua esimerkiksi soittamista koulun orkesterissa tai erilaisissa soitinyhtyeissä, laulamista kuorossa tai lauluyhtyeissä sekä monenlaista bänditoimintaa. Musiikkiluokalle haluavien oppilaiden tulee osallistua soveltuvuuskokeeseen, jonka perusteella musiikkiluokalle pääsevät oppilaat valikoidaan. Soveltuvuuskokeen avulla selvitetään, onko lapsella valmiuksia selvitä musiikkiluokan oppimistavoitteista. (Ruokonen & Grönholm 2005, 92–93; Ahlman 2015 7–8; Pääkkönen 2013, 19.)

5.2 Musiikkiopistot ja konservatoriot

Musiikkiopistot ja konservatoriot järjestävät valtion tukemaa, valtakunnalliseen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin nojaavaa, lapsille ja nuorille suunnattua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta. Opiskelun tarkoituksena on avata oppilaille uusia mahdollisuuksia ymmärtää taidetta ja kulttuuria sekä niiden sisältämiä merkityksiä ja luoda perusta elinikäiselle taiteen harrastamiselle. Oppimäärän tehtävänä on kehittää sellaisia taitoja ja tietoja, joita oppilas tarvitsee elämän eri aloilla, ja jotka antavat hänelle valmiuksia hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksen tehtävänä on tarjota oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen mukaisesti. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto a.)

Musiikkiopistoihin ja konservatorioihin haetaan useimmiten pääsykokeiden kautta. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmauudistuksen myötä osa musiikkiopistoista ja konservatorioista on sittemmin luopunut pääsykoejärjestelyistä, ja näissä tapauksissa opiskelijavalinnat tehdään – ainakin näennäisesti – ilmoittautumisjärjestyksessä. (Ks. luku 5.5.)

5.3 Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Monissa kunnissa, joissa ei ole musiikkiopistoa, toimii seudun musiikki- ja kulttuurielämää rikastuttava kansalaisopisto (Pohjannoro 2010). Suomessa toimii yhteensä 181 kansalaisopistoa, joiden toiminta kattaa kaikki Suomen kunnat. Kansalaisopisto on yksi vapaan sivistystyön opetusmuoto, joka voi olla nimeltään kansalaisopisto, työväenopisto, opisto tai aikuisopisto.

Kansalaisopistossa ei suoriteta tutkintoja, vaan opinnot perustuvat elinikäiseen oppimiseen ja ihmisen omaan haluun kehittyä ja oppia uutta. Opetukseen voi osallistua kuka tahansa ikään ja koulutustaustaan katsomatta. (Kansalaisopistojen liitto 2020.) Esimerkiksi Kaustisella sijaitsevassa, eri ikäisten- ja tasoisten yhteismusisoinnin tärkeyttä korostavassa Näppäriopiston toiminnassa painotetaan avoimuutta, hyväksyntää, joustavuutta ja osallistuvuutta. Koulun toiminta pohjautuu käsitykseen musiikista yhteisöllisenä ja kulttuurisena voimavarana. (Näppärikoulu 2020.)

5.4 Yksityinen musiikinopetus

Suomessa musiikin opetusta tarjoavat myös lukuisat yksityiset musiikkikoulut, järjestöt, yhdistykset, seurakunnat ja yksityisyrittäjät. Vapaarahoitteinen ja valtakunnallisesti sitoutumaton musiikinopetus on usein hyvin oppilaslähtöistä ja palvelee opiskelijoiden toiveita ja tarpeita. Koska yhtenäisen opetussuunnitelman seuraaminen ei ole välttämätöntä, on tyypillistä, että opetuksen sisältö rakennetaan vastaamaan kulloisenkin ryhmän tai yksityisoppilaan omia tavoitteita.

Esimerkiksi Oulun kaupungissa toimii useita yksityisiä musiikkikouluja, kuten Uusi Musiikkikoulu, Musiikkikoulu Groovehouse ja Musiikkikoulu Taikasointu. Lähes kaikkien koulujen esittelysivuilla korostetaan lämminhenkistä ja kannustavaa opetusta ja yksilöllistä lähestymistä ikään ja taitotasoon katsomatta, ilman pääsykokeita. Kouluissa voi edetä voi harrastuspohjalta tai tavoitteellisemmin oppijan omien tavoitteiden mukaisesti. (Uusi Musiikkikoulu 2021; Musiikkikoulu Groovehouse 2021; Musiikkikoulu Taikasointu.)

Sinä asetat musiikilliset unelmasi, me annamme työkalut niiden toteuttamiseen! (Uusi Musiikkikoulu 2021.)

*Kaikki alkaa **unelmasta**. **Koskaan** ei ole liian myöhäistä. **Jokainen** voi oppia musiikkia. (Musiikkikoulu Groovehouse 2021.)*

Meille saavat tulla kaikki – ilman pääsykokeita ja ikärajoja! (Musiikkikoulu Taikasointu)

5.5 Musiikkioppilaitosjärjestelmän monet kasvot

Sen suhteen, miten nopeasti oppii soittamaan tai laulamaan, kuinka paljon vaivannäköä musiikillisten taitojen oppiminen vaatii ja miten intohimoisesti musiikkiin suhtaudutaan, voi olla suuria eroja eri lasten ja nuorten välillä. Jotkut esimerkiksi laulavat ja soittavat jo lapsena yhtä hyvin kuin moni musiikin parissa vuosia viettänyt henkilö. Yksilöllisten erojen taustalla on monia eri syitä, jotka eivät suinkaan aina liity millään tavoin lapsen tai nuoren musikaalisuuteen. Jokaisella ihmisellä on kyky kehittää musiikillisiä taitojaan, ja sille, kuinka pitkälle yksilö voi kehittyä, on lähes mahdotonta asettaa etukäteen teoreettisia rajoja. (Nurmi 2019, 17.)

Soittoharrastuksen aloittaminen voi olla uutta ja jännittävää ja siksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että oppilaitos ja harrastusmuoto valitaan huolellisesti vastaamaan harrastajan omia intressejä. Jokainen ihminen on yksilö, yksilöllisine vahvuuksineen, kiinnostuksen kohteineen ja tavoitteineen.

Kuten jo aikaisemmin todettiin, tärkein edellytys tervettä ja innostunutta harrastuneisuutta tavoiteltaessa on oppijan oma mielenkiinto ja sisäinen motivaatio harrastusta kohtaan. Kiinnostuksen lisäksi harrastamisesta tulee saada positiivisia kokemuksia ja tyydytystä omille sisäisille tarpeilleen. Sisäinen sitoutuminen taas saavutetaan, kun harrastustoiminta kuvastaa yksilön omia tavoitteita ja arvoja.

Yksi monista asioista, joita tulee huolellisesti harkita opiskelupaikkaa ja harrastusmuotoa valittaessa, on se, millaisen polun kautta musiikin harrastamisen tahto aloittaa. Joissakin oppilaitoksissa tulee läpäistä ensin pääsykoekarsinnat, jotta soittoharrastuksen voi aloittaa. Toisissa mukaan otetaan kaikki halukkaat, ja jos aloituspaikkoja on liian vähän, opiskelijat valitaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Väitän, että oppilaan suhtautuminen soittoharrastukseen ja sen vakavuuteen tulee eroamaan näiden kahden vaihtoehdon välillä.

Arjas toteaa kirjassaan, että jo opiskelun alkuvaiheilla pieni soitto-oppilas huomaa, miten hänen suoriutumistaan verrataan muihin. Jatkuva arvostelu ja kilpailu paremmuudesta värittävät alkavaa uraa musiikin parissa ja luovat pohjan myöhemmälle asennoitumiselle esimerkiksi esiintymistä, tutkintoja ja koko soittamista kohtaan. (Arjas 1997, 18.) Valtakunnallisen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman uudistumisen myötä musiikkioppilaitoksia kannustetaan luopumaan pääsykokeista ja musikaalisuustesteistä. Uudistetun mallin tarkoituksena on löytää potentiaalisia oppilaita, koska historia on osoittanut, että huippupistein tenteistä selvinneistä ei välttämättä tulekaan musiikin ammattilaisia. (Pohjannoro 2010, 30.)

Sibelius Akatemian tutkimuksessa (Pohjannoro 2010, 30) erään musiikkioppilaitoksen rehtori kertoo musiikkiopistoiden uudistuneista pääsykoekäytännöistä:

Ja nyt ne oppilaat aloittavat niin, että ensimmäinen vuosi on koevuosi, eli ei annettu niin helposti sitä [oppilaspaiikkaa]. Vaan yritetään tästä sitä sillä tavalla venyttää, ettei vaan kymmentä minuuttia [sisään pääsytestiä], vaan koko vuosi [koeaikaa].” Oppilaat otetaan sisään ilman pääsykokeita, mutta todellisuudessa 50 oppilaasta noin 30 saa jatkaa ensimmäisen vuoden jälkeen. Taloustilanteen mukaan lopuille pyritään löytämään mahdollisuuksia opiskelun jatkamiseen. Ja loput sitten, katsotaan taloustilanteen mukaan, että jatkavatko he ryhmissä, vai mitä.

Pääsykokeiden lakkauttaminen on aiheuttanut valtavasti keskustelua musiikin ammattilaisten ja oppilaitoshenkilöstön keskuudessa. Osa opettajista uskoo, että jos pääsykokeita ei enää järjestetä, koko järjestelmä järkkyy. Kysymys pääsykokeisiin osallistumisesta ja niiden järjestämisestä liittyy

vahvasti sekä soittoharrastuksen taustalla oveliin arvoihin että oppimiskäsitykseen. Olisikin tärkeää, että tämänkaltaisia arvokysymyksiä pohditaan huolellisesti etukäteen, jo ennen harrastuksen aloittamista. Mitä musiikki merkitsee minulle? Mitä haluan musiikilla saavuttaa?

Esimerkiksi Kaustisella toimivan, kansanmusiikin ja taidemusiikin yhdistämiseen pohjautuvan Näppäri-toiminnan keskeisiin periaatteisiin kuuluu tarjota kaikille halukkaille mahdollisuus harrastaa musiikkia. ”Innostunut ryhmä ei toisaalta edes kaivannut erottelua parempiin ja huonompiin, millaista ajattelua pääsykoejärjestelmä oli omiaan ruokkimaan.” Järvelän mukaan kiistatta tehokas ja tuottelias musiikkioppilaitoskoneisto joutuu sulkemaan ovensa suurelta osalta musiikista innostuneita lapsia ja nuoria. Pääsykokeiden avulla poimitaan resurssien mukainen määrä oppilaita, jotta voidaan jatkaa suljetussa yhteisössä tavoitteellista harjoittelua. Järjestelmä on kuitenkin omiaan lisäämään lahjattomuuden kokemusta ja ulkopuolisuuden tunnetta, ja monen aika musiikin parissa on katkennut kriittisessä vaiheessa eikä paluuta harrastamisen pariin enää myöhemmässä vaiheessa uskalleta yrittää. (Järvelä 2014, 17, 30.)

Toisaalta Ahlmanin (2015, 8) tutkielmassa lainataan Vähälää, joka kertoo, että esimerkiksi suomalaisten musiikkiluokkien soveltuvuuskoee on hyväksi havaittu ja että koe onkin säilynyt musiikkiluokkien syntyvuosista lähtien lähes muuttumattomana. Pääsykokeella pyritään kartoittamaan oppilaan rytmin ja melodian ymmärrystä ja laulutaitoa. Esimerkiksi Tampereen musiikkiluokkien pääsykoetesti on sisältänyt vuonna 2015 Kai Karman musikaalisuustestin, rytmin ja melodian toistotehtävän, Hämähämähäkki-kappaleen yksinlaulun sekä oman vapaavalintaisen yksinlaulun.

Suomalaisen musiikkikasvatustoiminnan taustalla vaikuttavat monet eurooppalaiset musiikkipedagogiset suuntaukset, suomalaisen koulun kehittäjät ja kasvatustieteelliset ajattelijat (Ruokonen 2016, 78). Oppimiskäsityksiä on siis lukuisia. Musiikkioppilaitosjärjestelmän pohjalla on kuitenkin yhtenäinen arvopohja, valtakunnallinen opetussuunnitelma ja vakiintuneet käytänteet. Oppikirjassaan ”Enemmän iloa pianonsoitosta” Järnefelt (2004, 2) haastaa perinteisen oppimiskäsityksen soittotaidon kehittymisestä. Hänen mukaansa soittamaan oppiminen esitetään perinteisesti jatkuvilla portilla: aina opitaan vähän lisää, jolloin noustaan seuraavalle askelmalle. Järnefeltin mukaan musiikkioppilaitosten järjestelmä on rakennettu tämän ajatuksen mukaan. Seurataan selkeää jatkumoa, jonka mukaisesti tulee edetä, jotta oppimista voidaan autoritaarisesti arvostella. ”On luotu termi ’taiteen perusopetus’, joka käytännössä tarkoittaa luovuutta tuhoavan ja latistavan opetuksen ja tutkintojärjestelmän sokeaa taloudellista tukemista.”

Muutkin ovat kärkkäästi kritisoineet musiikin opetuskulttuuria ja vallitsevia oppimiskäsityksiä. Sibelius-Akatemian tutkimuksen mukaan esimerkiksi kansalaisopistojen ja musiikkiopistojen välillä saattaa vallita jopa avoin kilpailuasetelma. Eräs kansalaisopisto kommentoi kyselyvastauksessaan musiikkiopiston epädynaamisuutta: ”Kansalaisopistossa joustavuus on jo nyt todellisuutta toisin kuin jäykissä musiikkioppilaitoksissa.” (Pohjannoro 2010, 48–52) Myös Kuosmanen tutkimuksen mukaan harva oppilas haluaa jatkaa soittoharrastustaan niin intohimoisesti, kuin musiikkiopiston opinnot vaatisivat. Useat oppilaat kaipaisivat monipuolisempia opinoja. ” --kun oppilaitos ei tarjoa sitä, vaan sitä samaa ”putkea” kaikille, mikä on alkanut jo perusopinnoista lähtien, niin ne lähtee kälkkimään.” (Kuosmanen 2017, 47.)

Juvosen ja Anttilan tutkimuksen mukaan soittoharrastuksen lopettaneiden yleisiä kokemuksia olivat omien lahjojen riittämättömyys, harjoittelemisinnon puuttuminen ja se, ettei soittoharrastus tunnu enää palkitsevalta. Muun muassa eräs tutkimukseen vastanneista kokee, että sosiaalisesta soittamisesta saatujen positiivisten kokemusten määrä ei vastannut negatiivisia kokemuksia suorituspainesta. (Juvonen & Anttila 2000, 83–88.) Valtonen viittaa tutkimuksessaan Lehtoseen, jonka mukaan ulkoisten vaatimusten ja oman tahdon kohtaamattomuus saattaa aiheuttaa musiikkisuhteen traumatisoitumista. Tästä voi seurata esimerkiksi musiikkilajin tai instrumentin vaihtaminen, mielihyvän etsiminen musiikin ulkopuolelta tai jäykän tai idealisoidun musiikkisuhteen syntyminen. (Valtonen 2006, 51.)

Voidaan todeta, että esimerkiksi tavoitteellinen, tasolta tasolle etenevä ja arvioituja esiintymisiä sisältävä musiikkiopisto-opiskelu ei välttämättä palvele kaikkia lapsia ja nuoria parhaalla mahdollisella tavalla. Lukuisia muitakin vaihtoehtoja onneksi on. Sibelius-Akatemian tutkimuksen (Pohjannoro 2010, 48–52) mukaan esimerkiksi kansalaisopistot kokevat tarjoavansa seudun opiskelijoiden tarpeiden mukaisia kursseja ja oppisisältöjä ja taiteen perusopetuslakiin nojaaviin, ulkoapäin määriteltyihin tavoitteisiin sitoutumattoman tavan harrastaa musiikkia.

Jokainen ihminen on erilainen, ja siksi myös sisäiset tarpeet merkityksellisiin luovuuden kokemuksiin ja itsensä ilmaisemiseen liittyvät tarpeet ovat yksilöllisiä. Itseilmaisun tarpeita voidaan myös ravita esimerkiksi aivan arkisella luovuudella, osana jokapäiväisiä kohtaamisia. ”Se voi olla hyräilyä hoitotilanteessa, idean piirtämistä kuvaksi tai uuden toimintatavan kokeilemistä.” Kaikilta ihmisiltä kuitenkin löytyy luovuutta ja mielen vapautta tarvitseva puoli. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b.)

6 POHDINTA

Musiikin merkitys ja musiikkiin olemassaoloon liittyvät filosofiset kysymykset kiehtovat niin harrastajia kuin tutkijoitakin. Musiikin kokonaisvaltaista vaikututusta ihmiseen on pohdittu ja tutkittu satoja vuosia. Kiistämätöntä on vähintäänkin se, että musiikilla on valtavasti hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia: musiikki voi parantaa fyysistä terveyttä, kohottaa mielialaa ja edistää psyykkistä hyvinvointia.

Ennen muinoin ihmiset lauloivat ja soittivat poistaakseen sairauksia, karkottaakseen pahoja henkiä ja varmistaakseen metsästys- ja sotaonnea (Bojner-Horwitz & Bojner 2007, 19–20). Ihmisen luontainen tarve taidekokemuksiin ja musiikilliseen ilmaisuun on siis ollut aina olemassa. Ehkä sairauksien poistamisen sijaan nykyihminen hyödyntää musiikin hyvinvointivaikutuksia esimerkiksi musiikkiterapian keinoin, ja pahojen henkien karkottaminen on saattanut muuttua tunteiden purkamiseen ja henkisen hyvinvoinnin tukemiseen musiikin avulla. Metsästys- ja sotaonnea emme ehkä tarvitse, mutta onnittelu- ja ylistyslaulut ovat edelleen osa aktiivista musiikkikulttuuriamme.

Musiikista välittyy paljon muutakin kuin pelkkiä säveliä. Musiikki herättää tunteita, mielikuvia ja vaikutelmia – musiikilla voi viestittää mitä tahansa. Musiikki onkin sekä itseilmaisua että vuorovaikutusta ihmisten välillä. Yhteissoitto ja kokemus siitä, että on ”osa jotain suurempaa”, voivat olla hyvin merkittäviä ja voimaannuttavia kokemuksia. Yhteismusisoinnissa parasta on yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunne taitotasoon, ikään, sukupuoleen tai kulttuuriseen taustaan katsomatta. Musiikki luo yhteisöjä ja tuo ihmisiä yhteen, kohtaamaan ja jakamaan soiton iloa.

Kuten elämässä yleensäkin, ilon ja onnistumisien rinnalla aika ajoin joutuu kohtaamaan myös haasteita ja epäonnistumisia. Musiikin tuottaminen on paitsi hauskaa, antoisaa ja monin tavoin palkitsevaa, myös jännittävää ja joskus raskastakin. Esiintyessään ihminen on hyvin haavoittuvainen jaettuaan pienen palan itsestään muiden nähtäville. Luovilla aloilla epäonnistumisen tunne voi helposti ylettyä omien taitojen kritisoinnin lisäksi minuuteen ja omaan persoonaan. ”En ole tarpeeksi hyvä.” ”En riitä.”

”Oppilas puursi sormiharjoitusten, asteikkojen ja klassisten kappaleiden parissa ja antoi hikisin sormin näytteen edistymisestään ankaralle raadille säännöllisin välein. Tavoitteena oli, ja on

edelleen, että kun tutkinnot on suoritettu, oppilaalla on hyvä pohja jatkaa opintojaan musiikin ammattilaiseksi asti.” (Kallionpää 2012.) Perinteisesti musiikkioppilaitoksissa vallitseva arvomaailma on kannustanut opiskelijoita etenemään urallaan nopeasti ja tehokkaasti kohti ammatillista musiikinkoulutusta. Valitettavasti jotkut opiskelijat kokevat soittoharrastuksen liian haastavana ja kuormittavana ja ovat pahimmassa tapauksessa lopettaneet soittamisen kokonaan ennen kuin se kunnolla alkoikaan. Osa pitkälle jatkaneista opiskelijoista taas on joutunut kamppailemaan motivaatio-ongelmien, huonommuuden tunteiden tai esiintymispelkojen kanssa.

Juvonen (2000, 43) kertoo, että harrastuksen jatkamis- tai lopettamispäätöksen vaikuttaa hyvin monet asiat. Persoonallisia tekijöitä ovat esimerkiksi oman lahjakkuuden kokemus, niin sisäiset kuin ulkoisetkin motivaatiotekijät sekä henkilökohtainen minäkuva ja maailmankuva. Lisäksi päätökseen vaikuttavat myös resurssit, kuten aika, raha ja harrastusmahdollisuudet, sekä sosiaaliset tekijät, kuten ympäristön paineet, asenteet ja käytänteet.

Onneksi suuri osa musiikin harrastajista kuitenkin kokee soittamisen ja musiikin tekemisen rikkautena ja ilonlähteenä. Parhaimmillaan musiikintäyteinen elämä on täynnä mahtavia kokemuksia, onnistumisia, soiton riemua ja musiikista nauttimista. Lisäksi musiikkikasvatuskenttä kehittyy ja muuntuu jatkuvasti muuttuvan maailman ja taide- ja opetuskuulttuurin mukana.

Suomalainen musiikkikasvatusjärjestelmämme on vuosikymmeniä sitten saavuttanut ammatilliset tavoitteensa, ja nyt on aika uusille haasteille. Musiikkioppilaitosverkoston laajenemisen ja lisääntyneen musiikkiharrastuneisuuden myötä musiikkikasvatuksen päätavoitteeksi on entistä korostuneemmin noussut hyvän musiikkisuhteen luominen ja persoonallisuuden kasvu. Vallitseva pedagoginen ajattelu on aikaisemmin ollut varsin suorituskeskeistä. Nyt oppimiskäsitykset ovat kuitenkin muuttuneet, ja muutokset musiikkioppilaitoksissa perustuvat oppimisen alalla muutoinkin käynnissä oleviin muutoksiin. (Opetushallitus 2021.)

Soittamisesta, laulamisesta ja musiikin tekemisestä rakentuu vuosien varrella toisille ammatti, joillekin intohimoinen harrastus ja osalle satunnaisesti heräävä soitonhalu. Toisille musiikkiharrastuneisuus jää elämään kuuntelutaitona, muiden soitosta nauttimisena ja kulttuurielämysten arvostamisena. Jokaisella ihmisellä on kuitenkin kyky ja valmius oppia tuottamaan musiikkia. Lahjakkuutta on jo kyky oppia ja havaita musiikkiin eri elementtejä. ”Yksi suurimmista musiikkioppilaitosjärjestelmään liittyvistä myyteistä on se, että kaikki järjestelmässä vaikuttava epäsuotuisuus aiheutuisi opiskelijoiden lahjattomuudesta tai muista puutteista”

(Lehtonen 2004, 61). Kaikilla oppilailla on vahvuuksia ja lahjakkuutta, mutta he tarvitsevat tukea niiden tunnistamiseen ja valjastamiseen.

Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessani kapellimestari Sami Ruusuvuori julkaisi Facebook-sivullaan mielipidekirjoituksen sekä orkestereiden koesoittojen voittajia, iloisia musiikinharrastajia että yleisöpohjaa ja kulttuurin arvostajia synnyttävästä musiikinkoulutuksesta. Ruusuvuoren mielestä soitonopetusta voitaisiin toteuttaa huomattavasti nykyistä enemmän ryhmissä ja rakentaa yhteissoiton ympärille eikä yksityisopetuksen varaan, kuten edelleen suuressa osassa musiikkiopistoja. ”Kuka jaksaisi vuosi tolkulla heitellä yksistään koreja ilman pelikavereita?” (Ruusuvuori 2021.)

Taiteellinen toiminta liitetään lukuisiin positiivisiin sosiaalisiin vaikutuksiin, kuten sosiaalisen osallisuuden lisääntymiseen, syrjäytymisen vähenemiseen ja yksinäisyyden lieventämiseen. Musiikkiharrastustoiminta voi tarjota opiskelijoille turvallisen koetun tilan ja mahdollisuuden ilmaista itseään ja jakaa näkemyksiä, kokemuksia ja tunteita yhdessä muiden kanssa. Erityislaatuista musiikkitoiminnasta tekee se, että kommunikointi on mahdollista myös nonverbaalisti, ilman yhteistä puhuttua kieltä. Yhteismusisoinnin kautta voidaan tuoda sosiaalisesti syrjässä olevat, valtavirrasta poikkeavat ja enemmistöön kuuluvat yhteen ja laajentaa siten ymmärrystä ennalta tuntemattomiin asioihin ja lisätä ymmärrystä erilaisten ihmisten välillä.

Merkityksellistä sisäisen voimantunteen rakentumisessa on oppilaan kokema sosiaalinen arvostus. Tasa-arvoisessa, hyväksytyssä ja kannustavassa toimintaympäristössä epäonnistumisia ei tarvitse pelätä eikä hävetä. Sitä paitsi Hakamäen (2017, 57) tutkimuksessa kerrotaan, että useimpien tutkimukseen vastanneiden mukaan pienet virheet, epäpuhtaudet tai muistikatkokset tuovat vain ”eloisuutta ja lisäväriä” soittoon.

Musiikin merkitys perustuu pitkälti siihen, että se tuottaa iloa ja musiikkiin liittyvä toiminta on hauskaa. Musiikin oppiminen ja esiintyminen koetaan mieluisana, kun se tarjoaa sopivia haasteita ja mahdollisuuksia. Siten musiikki voi antaa lapsille ja nuorelle keinoja ilmaista omaa lahjakkuutta ja luovuuttaan. Soittaminen on antoisaa, kun se on pakottamatonta, sisäisten motiivien virittämää toimintaa.

LÄHTEET

Arjas, Päivi 1997. Iloa esiintymiseen – Muusikon psyykkinen valmennus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Ahlman, Rinna 2015. Musiikkiluokkalaisten kokemuksia omista ja luokkansa keskinäisistä vuorovaikutustaidoista. Musiikkikasvatus. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201601201192>

Bojner-Horwitz, Eva & Bojner, Gunilla 2007. Mielihyvää musiikista. Helsinki: WSOY.

Hakamäki, Anne-Mari 2017. Pelimanniuden määritelmät kansanmusiikin harrastajien ja ammattilaisten keskuudessa 2010-luvulla. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Pro gradu. Hakupäivä 4.3.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050219294>.

Juvonen, Antti 2000. ...Johnnyllakin on univormu, heimovaatteet ja -kampaus...: musiikillisen erityisorientaation polku musiikkiminän, maailmankuvan ja musiikkimaun heijastamina. Jyväskylä studies in the arts 70. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Hakupäivä 2.3.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4099-7>.

Juvonen, Antti & Anttila, Mikko 2008. Luokanopettajaopiskelijat ja musiikki. Kohti kolmannen vuosituhanen musiikkikasvatusta. Osa 4. Joensuun yliopisto. Hakupäivä 13.2.2021. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/8773/urn_isbn_978-952-219-135-9.pdf?sequence=1.

Järnefelt, Richard 1995. Intuitiot – unohdettu voimavaramme. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 26 (3), 269–273. Hakupäivä 4.2.2021. <http://elektra.helsinki.fi.ezp.oamk.fi:2048/se/k/0022-927-x/26/3/intuitio.pdf>. Vaatii käyttöoikeuden.

Järnefelt, Richard 2004. Enemmän iloa pianonsoitosta. Helsinki: Järnefelt Instituutti Ry. Hakupäivä 1.3.2021. http://www.richardjarnefelt.com/images/docs/Enemman_iloa_pianonsoitosta.pdf.

Järvelä, Mauno 2014. Näppäripedagogiikka (toim. Huntus, Antti). Kansanmusiikki-instituutti.

Kansalaisopistojen liitto Kol. 2020. Kansalaisopistot. Hakupäivä 1.3.2021.
<https://kansalaisopistojenliitto.fi/tietopankki/kansalaisopistot/>.

Kallionpää, Katri. 2012. Saa olla hauskaa! Helsingin Sanomat. Hakupäivä 1.2.2021.
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004862420.html>. Vaatii käyttöoikeuden.

Kaartinen, Tapani 2005. Itsesäätelyvalmiudet musiikin opiskelussa. Acta Universitatis Tamperensis 1125. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Hakupäivä 18.3.2021. <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6487-7>.

Kimball, Kathleen 1990. Musiikinystävän sitaattikirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kurkela, Kari 1997. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynaamiikkaa. EST-julkaisusarja 1. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Kuosmanen, Emma 2017. Musiikkiopistostako valintatalo? Taiteen perusopetuksen 2017 opetussuunnitelmauudistuksen sisällönanalyysia. Tampereen yliopisto. Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma. Pro gradu. Hakupäivä 16.3.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201801051024>

Laamanen, Hanna-Leena 2014. Kuudesluokkalainen musiikkiopistolainen. Ympäristön ja musiikkiopintojen merkitys musiikkituntikokemuksiin. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu. Hakupäivä 18.3.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201910293799>.

Laine, Milla 2019. "Mikään ei voita sitä fiilistä, kun koko yhtye on sisällä musiikissa ja kommunikoi." Yhteissoittaminen ja sen vaikutus sosiaaliin vuorovaikutustaitoihin soittajien kokemana. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitiede. Pro gradu. Hakupäivä 13.3.2021.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/306513/Laine_Milla_Pro_gradu_2019.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Laitinen, Liisa 2017. Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>.

Lehtonen, Kimmo 2004. Maan korvessa kulkevi...: Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turun yliopisto.

Lehtonen, Kimmo 2008. Johdatus musiikkipsykoterapiaan. Psykoterapia 27 (2), 97–113. Hakupäivä 13.3.2021. <https://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/lehtonen208.htm>.

Musiikkikoulu Taikasointu. Hakupäivä 1.4.2021. <http://www.taikasointu.fi/>.

Musiikkikoulu Groovehouse. 2021. Hakupäivä 1.4.2021. <https://www.groovehouseoulu.fi/>.

Moberg, Timo 2007. Musiikki luo mielihyvää ja edistää hyvinvointia. Turun Sanomat. <https://www.ts.fi/teemat/1074218769/Musiikki+luo+mielihyvaa+ja+edistaa+hyvinvointia>.

Nurmi, Mikko 2019. Mitä musikaalisuus on? Tampere: Vastapaino.

Näppärikoulu, 2020. Opetussuunnitelma. Kansanmusiikki-instituutti. Hakupäivä 3.3.2021. https://www.napparit.fi/wp-content/uploads/2020/06/Na%CC%88ppa%CC%88rikoulu_Opetussuunnitelma.pdf.

Opetushallitus, 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Hakupäivä 2.4.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taideen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf.

Opetushallitus, 2021. Musiikki taiteen perusopetuksessa (2005–2021). Hakupäivä 2.4.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/musiikki-taiteen-perusopetuksessa-2005-2021>.

Pohjannoro, Ulla 2010. Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti. Musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 6. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 5/2010. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Hakupäivä 19.3.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/186251/Soitonopiskelua_joustavasti.pdf?sequence=1.

Pääkkönen, Leena 2013. Nuorten musisointiprosessi koulussa toteutetussa konserttiprojektissa. Musiikkiluokkalaisten kertomukset yhdessä tekemisestä. Acta Univ. Oul. E 137. Oulun yliopisto. Väitöskirja. Hakupäivä 30.3.2021. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526202587>.

Ruokonen, Inkeri, Uusikylä, Kari & Karppinen, Seija 2005. Taidon ja taiteen luova voima: kirjoituksia 9–12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lecturia.

Ruokonen, Inkeri 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Helsinki: Finn Lectura.

Ruotsalainen, Johanna & Tötterström, Jouko 2018. Näkökulmia voimaannuttavaan kohtaamiseen instrumenttiopetuksen pedagogiikassa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut. Hakupäivä 16.3.2021. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018101037947>.

Ruusuvuori, Sami 2021. Facebook-päivitys 9.4.2021. Hakupäivä 12.4.2021. <https://www.facebook.com/sami.hannula.12>.

Sandberg Erja & Vuorinen, Kaisa 2015. Kohti vahvuusperustaista opetusta positiivisen pedagogiikan keinoin. ADHD-liiton jäsenlehti 2015 (1), 12–14. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155103/adhd1_2015keyyt.pdf?sequence=1.

Saukko, Anna-Kaisa 2019. Yläkouluikäisen oppilaan musiikillinen minäkäsitys. Tapaustutkimus 8. luokkalaisille. Jyväskylän yliopisto. Musiikkikasvatus. Maisterintutkielma. Hakupäivä 7.4.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201906193275>.

Sihvola, Elsa 2018. Elämänkumppanina musiikki. Kolme kertomusta musiikin merkityksistä elämässä. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Maisteritutkielma. Hakupäivä 18.2.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050923736>.

Soinila, Seppo 2018. Musiikki antaa aivoille siivet. Aivoliitto. Hakupäivä 9.4.2021. <https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys/artikkelit/musiikki-antaa-aivoille-siivet/>.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto a. Musiikin opetus Suomessa. Helsinki. Hakupäivä 16.3.2021. <http://www.musicedu.fi/musiikin-opetus-suomessa/>.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto b. Kodin merkitys lapsen musiikilliseen kehitykseen. Helsinki. Hakupäivä 16.3.2021. <https://www.musicedu.fi/musiikin-opetus-suomessa/opiskelu/kodin-merkitys-lapsen-musiikilliseen-kehitykseen/>.

Suzuki, Shinichi 1969. Hoivaten kasvatan soittajan (suom. Pukkila, Liisa-Maaria 1977). Helsinki: Vikkelä Ville Oy.

Suzuki, Shinichi 1983. Rakkaudella kasvatettu (suom. Helkala-Koivisto, Sari 2000). Tie luonnolliseen oppimiseen musiikkikasvatuksessa. Tampere: Vihreälinja Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020a. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Keskeisiä käsitteitä. Hakupäivä 21.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020b. Luovuus on voimavara, josta on arjessa monenlaista hyötyä. Hakupäivä 19.4.2021. <https://blogi.thl.fi/luovuus-on-voimavara-josta-on-arjessa-monenlaista-hyotya/>.

Tuominen, Pipsa 2016. Musiikki saa aikaan "aivomyrskyn". Hyvä Selkä 2016 (3), 20–21. Hakupäivä 18.3.2021. https://selkakanava.fi/sites/default/files/hyvaselka3-16_20-21.pdf.

Tuovila, Annu 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7–13- vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Studia Musica 18. Sibelius Akatemia. Hakupäivä 16.3.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-9658-95-8>.

Uusi Musiikkikoulu, 2021. Hakupäivä 2.4.2021. <https://uusimusiikkikoulu.fi/>.

Unkari-Virtanen, Leena (toim.) 2015. Musiikki kuuluu kaikille. Musiikin YAMK muuttuvan musiikkipedagogiikan tiennäyttäjänä. Metropolian ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Aatos-artikkelit 18. Hakupäivä 20.3.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-6690-61-2>.

Valtonen, Joni 2008. Soittaminen ja laulaminen omaelämäkerroissa. Musiikkiharrastus osana kertomuksellista identiteettiä. Sosiologia. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu. Hakupäivä 20.4.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-200685>.

Virkkala, Jaana 1999. Mikä Näppäreissä motivoi? Soittamisen motivaatio Perhonjokilaakson kansalaisopiston viulupiireissä. Pro gradu. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 18.2.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-1999804897>.